І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740 Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 114. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 16-го ЧЕРВНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JUNE 16, 1959 No. 114. VOL. LXVI.

ДЕМОКРАТИЧНА ДОРАДЧА РАДА ВИМАГАЄ РІШУЧІШОЇ ПОЛІТИКИ У КОНГРЕСІ

Вашингтон. — Демократична Дорадча Рада, яка є незалежною установою при крайовому комітеті Демократичної партії для випрацьовання і встановлювання напрямних внутрішньої і зовнішньої політики, відбула свої дводенні наради в днях 13 і 14 червня ц. р., на яких висловилася за рішучу леґіслятивну політику у Конґресі. В комунікаті, опублікованому після закінчення нарад, ця дорадча рада, до якої належать теж колишній президент Гаррі Труман і демократичний кандидат на президента Адлей Стівенсон, — скритикувала дуже гостро не тільки уряд през. Айзенгавера, але і свій власний демократичний провід у Конґресі. През. Айзенгавера заатакувала дорадча рада передусім за те, що він, погрожуючи своїм вето проти деяких більших законопроєктів, унеможливлює Конґресові вести проґресивну леґіслятивну працю. Водночас із цим дорадча рада висловилася дуже критично про опортуністичну політику демократичних представників у Конґресі, які, мовляв, у своїй леґіслятивній роботі зважають не на добро справи, але на те, чи даний законопроєкт буде чи не буде прийнятий Президентом. Спрямована ця критика демократичної дорадчої ради передусім проти демократичних лідерів у Конґресі — сенатора Линдона Б. Джансона та спікера Палати Репрезентантів Сема Рейбирна, які постійно відмовляються брати участь в нарадах дорадчої ради і не хочуть приймати ніяких її рекомендацій. В заяві висловлено побажання, щоб демократичні репрезентанти у Конґресі, не зважаючи на „республіканську обструкцію", керувалися вимогами своїх виборців і здійснювали в Конґресі обіцяну цим виборцям позитивну законодатну програму. На думку дорадчої ради демократичні представники у Конґресі повинні добиватися рішучіше прийняття випрацьованих ними законопроєктів, без огляду на те, чи Президент поставить проти них своє вето чи ні. Якщо ж навіть Президент заблькує якийсь із законопроєктів, то це висвітлить перед населенням в усій повноті політику і справжні цілі обидвох партій — і демократичної і республіканської.

Рокефеллер твердить, що не розмовляв з Айзенгавером про свою кандидатуру

Вашингтон. 12-го червня нюйоркський губернатор Нелсон Рокефеллер відвідав президента Айзенгавера в Білому Домі і після того заявив журналістам, що не розмовляв із Президентом про політичні теми та про свою кандидатуру на президента в 1960 році. „Ми зовсім не говорили на політичні теми, — казав губернатор, я маю багато праці в Ню Йорку". У Вашингтоні відбулося прийняття в пошану Рокефеллера, яке влаштував „Капітол Гілл Клаб". Після того прийняття поширювано чутки, — що голова Республіканського Крайового Комітету сенатор Т. Б Мортон обіцяв Рокефеллереві, що буде з ним нараджуватися про справи, які відносяться до Крайової Номінаційної Республіканської Конвенції. Але Рокефеллер заперечив цю вістку, після свого повороту до Ню Йорку. Одночасно республіканський конґресмен із північної частини Нюйоркського стейту Вільям Е. Міллер повідомив, що він буде шукати тих делеґатів із нюйоркського стейту, які схочуть підтримувати Ніксона, як кандидата на презедента. Міллер казав, що він підтримує віце - президента тому, бо вважає, що Ніксон має більше досвіду в адміністраційних справах. Міллер хотів би, щоб Рокефеллер кандидував на віце-президента.

Плянують зміну конституції і реформу американських політичних партій

Вашингтон. — Інкорпорація Фонд Республіки перевела окремі студії над тим, як би то скріпити політичне життя ЗДА і тепер опублікувала вислід цих проєктів. Два пункти цих проєктів вимагали б додатків до Конституції, бо одни із них вимагає, щоб не тільки президента ЗДА вибирали на 4 роки, але також і всіх конґресменів та половину всіх сенаторів. Тепер конґресменів вибирають щодва роки, а сенаторів на 6 років, але так, що щодва роки вибирають одну третину членів Сенату. Інший пункт пропонує скасувати додаток до конституції про те, що президент може бути вибраний тільки на дві каденції. Інші проєкти, що відносяться до партійного життя: 1) Створення масових партійних фондів, тим способом, що жертводавці могли б собі ці пожертви відтягати від оподаткування; 2) На Крайових Номінаційних Конвенціях партії мали б вибирати постійні дорадчі комітети; 3) Поширення двопартійної системи на всі виборчі округи і стейти; 4) Скріпити значення партійних політичних Комісій в Сенаті і Палаті Репрезентантів, щоб вони могли керувати партійними представництвами в Конґресі.

Стіфенсон категорично заперечив свою кандидатуру на президента

Вашингтон. — Колишній двоpазовий невдачний демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон категорично заперечив на пресовій конференції можливість зголошення своєї кандидатури на президента в 1960 році. Стівенсон сказав, що ще не знає, чи буде в 1960 році когось підтримувати зі зголошених кандидатів, але тепер він не має жадного пляну в цій справі. „Я підтримуватиму Демократичну партію, як тільки зможу. Ми мусимо дати світові нові напрямні лінії, стримавши теперішній напрям подій". Стівенсон склав цю заяву на нарадах Дорадчого Демократичного Комітету. Голова Республіканського Крайового Комітету сен. Трастон Б. Мортон критикував працю цього дорадчого демократичного тіла, кажучи, що його не слухають такі демократи, як провідник сенатської демократичної більшости сен. Линдон П. Джансон, але голова Демократичного Крайового Комітету Пол М. Ботлер заявив, що республіканці тому так гостро виступили проти демократичного дорадчого комітету, що критика цього комітету сильно вдарила по республіканській політиці.

СЛ. П. МИХАЙЛО ВЕТУХІВ, ПРЕЗИДЕНТ УВАН У ЗДА, ПОХОВАНИЙ В БАВНД БРУКУ ПРИ ВЕЛИКОМУ ЗДВИЗІ НАРОДУ

Бавнд Брук, Н. Дж. — Минулої неділі, 14 червня, тут на новому цвинтарі при Консисторії Української Православної Церкви в ЗДА поховано, при великому здвизі народу, сл. п. Михайла Олексійовича Ветухова, президента Української Вільної Академії Наук в ЗДА та видатного українського науковця і громадського діяча, що помер на 57-му році життя минулого четверга, 11-го червня, у своєму мешканні в Ню Йорку. Похоронний обряд почався в ранніх пополудневих годинах у Свято-Троїцькій Українській Православній Церкві при Брум стріті в Ню Йорку, де заупокійне Богослуження у сослуженні численного духовенства відправив ВПреосв. Палладій, Архиєпископ Української Православної Автокефальної Церкви в екзилі. Після того тіло перевезено, в супроводі великої громади учасників похорону, що їхали автобусом і приватними автомобілями, до осередку Української Православної Церкви в ЗДА, де в церкві св. Андрія Митрополит цієї Церкви, ВПреосв. Іоан Теодорович, в асисті всч. о. мітрата Лева Весоловського та численного духовенства цієї Церкви продовжував похоронні відправи, після чого Покійного поховано на недалечкому новому цвинтарі. Співав хор Свято-Володимирської Церкви з Ню Йорку під проводом проф. В. Завітневича. Крім прощальних промов, що їх виголошено в церквах, на цвинтарі, над свіжою, незакритою могилою промовляли: голова Українського Народного Союзу і президент Українського Конґресового Комітету Америки Дмитро Галичин, д-р Кость Панківський від Союзу Українських Національних Демократів, проф. Микола Зайцев від Наукового Товариства ім. Шевченка, д-р Іван Лисяк-Рудницький від групи молодих науковців УВАН та д-р Микола Галій від Демократичного Українського Координаційного Центру. Похоронні обряди в неділю попе-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Англійський прем'єр уважає ситуацію в Берліні „небезпечною"

Лондон. — Англійський прем'єр Геролд Мекміллен, промовляючи в минулу суботу на великому зібранні Консервативної партії в Лондоні, назвав ситуацію в Берліні завжди ще „небезпечною для миру". Він підтримував становище трьох західніх міністрів, учасників Женевської конференції, що Захід не може поступитись у справі оборони вольностей Західнього Берліну. Водночас Мекміллен поручав дальші переговори з Совєтами та висловлював надію, що в ході довгих і терпеливих переговорів можна буде осягнути злагіднення теперішньої міжнародної ситуації. Мекміллен перестерігав, щоб зірвання Женевської конференції західніми міністрами не було використане Совєтами для їхньої пропаґанди у широкому світі. — Водночас Енюрин Бівен, кандидат опозиційної англійської Партії Праці на міністра закордонних справ, якщо ця партія виграла б вибори, заявився на великому віші рудокопів у Кердіфі за скликання конференції „на верхах" без уваги на вислід теперішньої Женевської конференції — так, як цього хочуть большевики. Він заповів, що в серпні цього року лідер соціялістичної Партії праці Гю Гейтскел і він, Енюрин Бівен, поїдуть до Москви „щоб направити те лихо, що його накоїв прем'єр Мекміллен своєю поїздкою туди".

Франція проти підтримування Юґославією альжирських націоналістів

Париж. — Французький міністер закордонних справ Моріс Кув де Мурвіл, прибувши в минулу суботу до Парижу з Женеви де він засідає на тамошній конференції 4-ох міністрів закордонних справ, викликав юґославського амбасадора Радівоя Уваліча та зажадав від нього „пояснення" щодо комунікату, який появився в Юґославії наприкінці тамошніх відвідин голови закордонного уряду альжирських націоналістів, Фергата Аббаса. У спільному комунікаті сказано, що Юґославія підтримуватиме змагання мусульманських альжирців, які вже четвертий рік ведуть партизанську війну проти французького правління. 4-го червня французький прем'єр Мішель Дебре заповів в парляменті, що Франція зірве дипломатичні взаємини з кожною державою, яка визнаватиме підпільний уряд альжирських націоналістів. Юґославія не сказала що вона визнає той уряд, але її комунікат був дуже прихильний для альжирців.

Сомоза відзначив перемогу над повстанцями в Нікараґуї

Манаґуа, Нікараґуа. — 14-го червня в столиці Нікараґуї відбулася військова парада з того приводу, що повстанці, які два тижні тому прибули були на літаках з Коста Ріки, піддалися або були зловлені урядовими військами, і тим способом закінчилася ця ребелія, яка не знаєшла підтримке серед місцевого населення. 46 повстанців самі піддалися, а 15-ох розброїла державна ґвардія. На параді не могли маршувати повстанці, бо бюро погоди передбачило тропікальний буревій, а дощ наґнав публіку з вулиць столиці. Президент Сомоза промовляв до полонених повстанців, яких відставлено до в'язниці.

КОНФЕРЕНЦІЯ МІНІСТРІВ У ЖЕНЕВІ СКІНЧИТЬСЯ В ЦЬОМУ ТИЖНІ

Женева. — В понеділок 15 червня ц. р. почався шостий тиждень Женевської конференції міністрів закордонних справ у настрої глибокого песимізму. Пред'явлений в минулу середу „новий" совєтський проєкт на розв'язання проблеми Німеччини і Берліну розвіяв надії західніх міністрів на можливість осягнути від Совєтів згоду не то на з'єдинення Німеччини на базі вільних виборів, але хоч би на збереження західніми державами їхніх прав у західньому Берліні. Останній згаданий совєтський проєкт вимагає від західніх держав згоди на принцип, що має закінчитись в Берліні „окупаційний стан" та продовжує цей стан тільки ще на 1 рік. Протягом того року — за совєтським проєктом — спільна західньо-східня всенімецька комісія має погодитись на „конфедерацію" обох нині поділених частин Німеччини, а якщо не прийме такої постанови, то 4 великодержави мають запропонувати свою розв'язку; коли вони не зможуть зробити це, то СССР підпише сепаратний мир із Східньою Німеччиною. Москва погоджується ґарантувати вільну комунікацію західнього Берліну із зовнішнім світом тільки тоді, коли західні держави зредукують до мінімуму свої тамошні ґарнізони і коли в західньому Берліні буде переведена чистка від організацій, які займаються пропаґандою та розвідкою, — однак Совєти не погоджуються, щоб те саме застосувати і до східнього Берліну. Так само західні держави мають зобов'язатись, щоб у західньому Берліні не магазинувати атомової зброї. Західні міністри, відкинувши відразу цю пропозицію, як базу до дальших розмов, назвали її новим ультиматумом. Громико заперечив, наче б це був ультиматум, але підтримав усі точки тієї вимоги. За пресовими інформаціями — західні міністри задумують представити ще раз свій плян порозуміння щодо дальшої долі Берліну. Якщо Совєти його відкинуть, тоді західні міністри запропонують або перервати конференцію бодай на місяць, чи на довший час, або взагалі закінчити її. Західні міністри хочуть ще раз підкреслити, що конференція „на вершинах" не відбудеться, якщо теперішня конференція міністрів закордонних справ не виявить найменшого поступу, так, щоб подати надію, що голови урядів зможуть „договоритись". Совєти стоять на становищі, що конференція голів урядів повинна відбутися незалежно від висліду конференції міністрів. В усякому разі, у цьому шостому тижні Женевської конференції вона — за твердженням кореспондентів із Женеви — повинна закінчитися — повною невдачею.

Аденауер вияснює причини свого рішення залишитись канцлером

Бонн. Західньо - німецький канцлер Конрад Аденауер заявив у парляментарній дебаті та повторив те саме в інтерв'ю з представником аґенції „Юнайтед Пресс Інтернешенел", що єдиною причиною його рішення — зректися кандидування на президента Німецької Федеративної Республіки і залишитися на становищі канцлера було погіршення міжнародної ситуації. Смерть державного секретаря Доллеса та повна невдача Женевської конференції міністрів закордон. справ подиктували йому — казав Аденауер — рішення з єдиною ціллю — допомогти до збереження дотеперішньої закордонно - політичної лінії. Аденауер заявив, що він в ніякому разі не думав своїм рішенням залишитись канцлером поменшувати заслуг і кваліфікацій віце - канцлера й міністра економії Людвіґа Ергарда, передбаченого на його наступника. Аденауер заявив, що „не може бути мови" про переговори Західньої Німеччини з східньо-німецькими комуністами про з'єдинення Німеччини. Східньо - німецькі комуністи, заявив він, мають найбільше 1 мільйон членів на 17 мільйонів мешканців Східньої Німеччини і тому не мають найменшого права репрезентувати її. 83-річний канцлер переконаний, що демократія в Німеччині встановлена тривко."

В Індії проходять демонстрації проти комуністів

Ню Делі. — В одній з автономних провінцій Кераля в Індії, єдиній, де комуністи, внаслідок розбиття протикомуністичних голосів, перевели в минулорічних виборах найбільшу кількість своїх послів до автономного сойму і створили свій уряд, почались масові протикомуністичні демонстрації. Противники комуністів твердять, що комуністи становлять в провінції Кераля меншість, бо дістали 35 від всіх голосів, і тому комуністичний уряд повинен зректися — чого він не хоче зробити. Безпосередньою причиною демонстрацій став шкільний закон, переведений комуністами, в якому уряд надав собі право гостріше контролювати приватні школи. У провінції Кераля є коло 3,000 приватних шкіл, здебільша християнських. Приватні школи в Індії користуються державними субвенціями. Демонстранти пікетують вступ до шкіл, перешкоджуючи їх відкриттю, як теж пікетують перед дверима до податкових урядів. До цього часу в отих демонстраціях згинуло найменше 6 осіб, а число арештованих щораз збільшується. — Автономний комуністичний уряд вживає війська і поліції для боротьби з демонстрантами.

200 ХОРИСТІВ І ТАНЦЮРИСТІВ ВИСТУПИТЬ В „ГОМОНІ УКРАЇНИ" В КАРНЕҐІ ГОЛЛ В НЮ ЙОРКУ В НАЙБЛИЖЧУ НЕДІЛЮ

Кругло 200 хористів і танцюристів, включно з Хором „Думка", виступить в програмі імпозантного співочо-танкового фестивалю „Гомін України", що відбудеться вже в найближчу неділю, 21-го червня, точно о год. 2-гій пополудні в репрезентативній залі Карнеґі Голл при 57-ій вулиці і 7-ій евеню в Ню Йорку, з нагоди 65-річчя УНСоюзу. Майже 150 цих хористів і танцюристів завершували свою підготову до виступу наполегливими пробами продовж минулої суботи і неділі, 13- і 14-го червня, на Союзівці, оселі УНСоюзу в Кетскильських горах, де вони були в ці дні гостями Управління Союзівки і Окружного Комітету Відділів УНС метрополії Ню Йорку і Ню Джерзі, який влаштовує „Гомін України". У програмі цієї великої культурної імпрези, крім виступів двох великих державних достойників: дост. Михайла Старра, міністра праці Канади, що є українського роду, та дост. Дюї Шорта, заступника секретаря Армії ЗДА, є дві головні мистецькі точки: кантата Павла Печеніги Углицького до слів Тараса Шевченка „Б'ють пороги", що буде виконана великим хором в супроводі симфонічної оркестри з членів славної нюйоркської Фільгармонії, та інсценізації „Велика ідея" з часів Гетьмана І. Мазепи, що включає також ряд пісень, які виконає репрезентативний хор метрополії „Думка" під проводом мґра Л. Крушельницького, і ряд танків, що їх виконає майже пів сотні вибраних танцюристів з кількох танцювальних груп під спільним керівництвом Івана О. Флиса. На закінчення цієї точки буде відспівана „Пісня Мазепи", оригінальна композиція Михайла Гайворонського до слів Великого Гетьмана „Всі покою щире прагнуть". Сольо в цій пісні співатиме мґр. Осип Стецура, що грає в інсценізації ролю гетьмана Мазепи. Другу головну ролю, ролю Діда, грає в інсценізації Павло Слободян. Імпрезу започатковує відспівання, в супроводі симфонічної оркестри, трьох національних гимнів: американського, канадійського і українського. Американський гимн відспіває сольо оперова співачка Марія Лисогір, що співатиме сольову партію також у кантаті. Крім неї солістами у кантаті виступлять: Марія Боднар, оперовий співак Лев Рейнарович, Ольга Масаковська, Мирон Кушнір та Юлі-

(Закінчення на ст. 4-ій)

УКРАЇНСЬКИЙ ХОР „ДУМКА" зі своїм диригентом мґр. Л. Крушельницьким, що виконає ряд народних пісень в інсценізації „Велика Ідея" під час фестивалю „Гомін України" в найближчу неділю. Минулої неділі, 14-го червня, цей Хор, разом з 64-им Відділом Союзу Українок Америки в Ню Йорку, влаштував успішний пікнік ВЕСНІВКА, що відбувся в приявності великої кількости учасників у Віпані, Н. Дж. У програмі ВЕСНІВКИ були гаґілки і веснянки з хороводами у виконанні жіночого і чоловічого складу „Думки", та з хормайстром І. Жуковським, хороводами під проводом Р. Петріни і з дотепними вияснениями, приготованими Ікером. Не зважаючи на підготову цієї ВЕСНІВКИ, як і підготову власного репрезентативного концерту в недалекій майбутності, хор „Думка" пожертвував багато часу і труду для підготови окремих точок для „Гомону України". Не від речі буде згадати, що диригент „Думки" мґр. Л. Крушельницький, голова „Думки" д-р Б. Карпевич та ряд інших хористів, разом з такими любителями хорового мистецтва, як інж. В. Богачевський, мистець М. Мороз та іншими співають в хорі, що, під диригентурою Ів. Задорожного і в супроводі симфонічної оркестри виконуватиме кантату.

В АМЕРИЦІ

● **Представник державного департаменту** повідомив кубинського міністра закордон. справ, що уряд ЗДА має поважні застереження щодо відшкодування, яке кубинський уряд Фіделя Кастра плянує дати американським громадянам, власникам сконфіскованої землі. Американські цукрові компанії мали на Кубі 1,663,000 акрів землі, яку тепер Кастро перебирає на власність держави без належнього відшкодування.

● **Зі столиці Нікараґуа, Манаґви,** повідомляють, що 40 осіб, які нелеґально прибули з-за кордону „робити революцію", з огляду на безвихідність свого становища, піддалися урядовим військам. Решта ребеліянтів переховується в джунґлях.

● **Представник кол. арґентинського диктатора Хуана Д. Перона** опублікував в Буенос Айресі документи, які свідчать про те, що теперішній арґентинський президент Артуро Фрондізі свого часу уклав з Пероном передвиборчий договір. Представник Фрондізі негайно заперечив автентичність цього документу, заявивши, що Фрондізі ніколи не вів переговорів з Пероном.

● **Сенатор Кеннет Б. Кітінг** вніс законопроєкт, згідно з яким кожна дитина, народжена американським громадянам за кордонами ЗДА, після реєстрації в американському консуляті, мала б автоматично ставати громадянином цієї країни.

● **Головний суддя Найвищого Суду ЗДА Ірл Воррен,** промовляючи з нагоди закінчення шкільного року в Нюйоркському університеті, сказав, що перед ґенерацією, яка входить в життя у цей мінливий час, стоять не тільки примара можливої атомової війни, але й численні винаходи, які поліпшать життя людини так, що його важко було б пізнати людям попередньої ґенерації.

У СВІТІ

● **Д-ра Леопольда Фіґля,** — одного із засновників австрійської консервативно - католицької Народної партії і її репрезентанта, колишнього канцлера та міністра закордонних справ післявоєнної Австрії, одноголосно обрано головою нового австрійського парляменту. Австрійські „народники" і соціял - демократи, які мають в парляменті майже по рівній кількості послів, творили до цього часу коаліцію, але тепер не всилі погодитися щодо розподілу міністерських мандатів.

● **Біллі Ґреґем,** американський євангелицький проповідник, виїхав на п'ять днів до СССР, щоб дістати дозвіл на публічні місійні проповіді. Він вірить, що такий дозвіл від большевиків дістане. Можливо, що це станеться, бо Ґреґем проповідує по-англійськи, а тому совєтські слухачі його не зрозуміють.

● **Японський уряд** заанґажував колишнього нюйоркського губернатора і двократного кандидата на президента від Республіканської партії, тепер співвласника адвокатської канцелярії в Ню Йорку—Вашингтоні, Томаса Дюї, на оборонця торговельних інтересів Японії в Америці. Японія платитиме Томасові Дюї річний гонорар в сумі 200,000 долярів.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник Ukrainian Daily

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПІД ЗНАКОМ АТОМА

На тлі голосної на весь світ Женевської конференції міністрів закордонних справ і низки інших подій міжнародного характеру, які викликали сильніший чи слабший відгук, — як ось подорожі й погрози Хрущова, змінливі постанови старого Аденауера щодо найвищих постів у Німеччині, митарства Міжнародного Олімпійського Комітету супроти вільного Китаю і т. п., — на тлі всіх таких подій наче в тіні перебуває інша Женевська конференція, присвячена виключно атомовим дослідам. Тим часом ні одна з названих подій не дорівнює своїм значенням для майбутнього розвитку подій, ба — для долі цілого людства — нарадам, які мають на цілі припинити перегони у творенні щораз досконаліших атомових засобів масового винищування. Якби вдалося припинити ці перегони забороною всяких дальших атомових вибухів у повітрі, під землею і під водою, то це мало б стати першим кроком у дальших заходах щодо редукції існуючих запасів атомової зброї, контрольованого припинення дальшої її продукції і — врешті — заборони вживати атомову зброю в рямцях загального пляну міжнародного роззброєння.

Очевидно, можна твердити, що все це — цілком нереальні комбінації, нездійснені мрії. Проте, фактом є, що центральною проблемою сучасного людства є небезпека знищення його цивілізації та зведення його самого до мізерного залишка — атомовими й водневими бомбами та далекосяжними атомовими ракетами і стрільнами. Базою сучасного непевного миру стала „рівновага сил", що визначається складами атомової зброї на Заході і в СССР, при чому атомова зброя Америки й Англії на їхніх летунсько-морських базах вирівнює перевагу Совєтів у кількості наземних військ. А втім, при всій своїй безмежній зарозумілості і при всьому свому імперіялістичному розгоні, кремлівські володарі все ж здають собі справу з того, що атомова зброя є обосічним мечем. І тому — хоч як це на перший погляд дивно — згадана вгорі Женевська атомова конференція має куди діловитіший характер і куди більші шанси на успіх, як конференція міністрів закордонних справ.

Вона триває вже від 31 жовтня минулого року, спираючись на вислідах конференції атомових учених з літа минулого року, які одностайно прийшли до висновку, що місце і силу штучних атомових вибухів можна визначати спеціяльними приладами, і тому відповідна сіть контрольно-інспекційних дружин, вивінуваних такими приладами, могла б ґарантувати переведення в практиці заборони атомових експериментів. Патологічний страх большевиків перед „шпигунами", нехіть піддаватись міжнародній контролі та свідоме наставлення ламати всі міжнародні договори і свої власні зобов'язання виявились в крутійствах, які затягли Женевські переговори більше як на 7 місяців, протягом яких відбуто 90 засідань. Останню фазу становили пересправи над можливостями контролювати вибухи, роблені на висоті понад 30 кілометрів, під водою і під землею. Поступом уважається згоду Москви вислухати в цій справі опінію вчених фахівців, що їх скликано на 20 червня ц. р. до Женеви. Поступом ніби є також відмова Совєтів від своєї первісної для Заходу цілком неприйнятливої, вимоги, щоб кожний з трьох постійних членів міжнародної контрольної комісії (ЗДА, Англія і СССР) мав право „вета", яке може спаралізувати всяку дійсну контролю.

Совєтську тактику на конференції в справі атомових дослідів західні коментатори вважають за поважніший доказ, що Москва дійсно боїться атомової війни, ніж воєнне горожіння Хрущова в його альбанських промовах та наслідування Громиком техніки Молотова і Вишинського. Західні кореспонденти з Женеви твердять, що державний секретар Гертер і англійський міністер Ллойд побачили Громика куди приступнішим у розмові в справі атомової конференції ніж у справі Берліну. Чуємо теж, ніби Хрущов запевнив Мек міллена, що СССР підпише атомову конвенцію на конференції „на вершинах".

Частина американської преси вважає, що головною проблемою, як поменшити небезпеку для світу від наявности складів атомової зброї, є вже не так опозиція Совєтів, як амбіція різних інших держав, в першій мірі Франції, а також Італії і — може — Західньої Німеччини, щоб стати також продуцентами власної атомової зброї. Вказується на конфлікт з Францією, яка забороняє Америці магазинувати на своїм терені атомову зброю. У цій справі державний секретар Гертер конферував з міністром Мурвілем, а голова американської Комісії Атомової Енергії Джан А. МекКон прибув до Женеви, як „обсерватор". Очевидно, що центральною проблемою світу залишається загроза агресивного комунізму. Якщо він шукатиме передишки, то тільки з уваги на силу Заходу і на загрозу атома.

ВІКНО В ІНАКШИЙ СВІТ

Приблизно за місяць в Сокольницькому парку біля Москви відкривається ґрандіозних розмірів американська виставка. Мільйони совєтських громадян матимуть чи не єдину в своєму житті нагоду побачити зблизька, на свої очі — шматок справжньої Америки. Запізнатися не з брехливої „Правди" із щоденним життям американського обивателя, з його культурними заінтересованнями, з його домашнім життям, працею та дозвіллям.

Упродовж шістьох тижнів в самому серці СССР буде задемонстроване в автентичній, непідретушованій мініятюрі все те, що совєтська людина окреслює магічним словом „Америка". Влаштування такої виставки, до того ще й на терені явно ворожої держави — не має прецеденсу в історії господарських та культурних відносин поміж бльоком комуністичних держав та країнами демократії.

Як виходить з донесень аранжерів виставки, це не буде господарсько-технічний чи навіть культурний „ярмарок", в стилі ярмарків, які кожного року відбуваються в Ляйпціґу. Не буде це й перелицьована на американський лад недавня міжнародна виставка в Брюсселі. Це буде щось більше за матеріяльні блага, навіть більше за саму пропаґанду й німий показ американського життя. Це буде вікно в інакший світ. Може саме тому, слідом за американською індустрією, уряд ЗДА вкладає в будову цього „вікна" в червоному царстві — три з половиною мільйони долярів. З такої точки зору дивляться деякі, навіть дуже критично наставлені, американські чільні публіцисти, аналітики совєтсько-американських відносин і сам державний департамент. Поживемо — побачимо.

Головним „босом" цього небувалого й ризиковного „підприємства" є індустріяліст великого калібру, Геролд К. Меклелен із Лос Анджелесу. Він не новак і в політиці, бо це — колишній асистент секретаря міжнародної торгівлі у Вашинґтоні, отже особа з поважнішими кваліфікаціями для такої відповідальної й складної справи. З огляду на дипломатичні здібності Геролда К. Меклелена називають „геніяльним Геролдом"... Яка його програма, яка думка про цю виставку? Від самого початку її реалізації він окреслив її коротко й зовсім по-бизнесовому: „Ми хочемо сказати Совєтам: ось такий наш спосіб життя. Можливо, це вам не буде до вподоби, але ми свято переконані, що це буде інтересно й корисно для вас — приглянутись нашому побутові. Зовсім не думаємо суґерувати вам нашого способу життя, так само не хочемо, щоб ви накидали нам свого". Коротко, ясно, майже по-жовнірськи виложена програма виставки в Москві. Але за фасадою цих дипломатичних слів криється поважне недомовлення: ми, американці, побачили ваше, а ви — наше життя, за ким тепер буде правда? За вашою пропаґандою з її величезним апаратом, чи за нами, що подаємо лише голі факти...

Геролд Меклелен недавно повернувся зі своєї третьої подорожі в Москву, призначеної виключно виставці. За деякий час їде туди знову, потім, за кілька днів перед її відкриттям ще раз полетить у Москву, щоб на місці припильнувати всі деталі, обговорити з совєтськими чинниками решту неполагоджених справ. Як подають американські журналісти, він не говорить по-російськи, але мав багато нагод навчитися під час своїх московських „хождєній по мукам" одного слова — „нєт"... Цього слова частенько вживає він і в англійській розмові з московськими властями. Одну справу, і то від самого початку переговорів у справі виставки, поставив цей наш „містер Нєт" на вістрі ножа: скасування цензури американських газет, журналів, книжок та інших публікацій, що будуть виставлені на стендах! В основі задоволено йому цю вимогу, полишаючи на його особистій відповідальності консеквенції. Меклеленові виразно сказано, що лише довіряючи його джентлменству „наділяють" його таким довір'ям.

Амбіцією Геролда Меклелена є — показати населенню СССР таку виставку, яка б заскочила і полонила совєтських громадян, але ніяк не образила їх; щоб ці люди „відчули до нас симпатії, хотіли нас відвідати, жити разом з нами..." Цю виставку, а за нею й саму країну, Америку, населення СССР буде довго пам'ятати, підкреслює цей її творець та архітект, бо Совєти погодилися задержати в Сокольницькому парку її чудову будівлю, заплативши за неї відносно низьку суму, всього лише 375 тисяч долярів. Цю будівлю будуть вживати під різні всесоюзні, а також міжнародні виставки, наприклад, Велика Британія хоче вжити її наступного року для своєї виставки, аналогічної до американської.

З деяких деталів американської виставки згадаємо таке: показ на семи рівночасно висвітлюваних фільмах американського щоденного життя, починаючи від льокомоції — літаками, автами, автобусами, поїздами й кораблями. Відвідувачі виставки побачать, як американська дітвора поспішає ранком до школи, запізнаються з американською житловою системою, з внутрішнім обладнанням хати, з чоловічою, жіночою й дитячою гардеробою, в будні, свята, під час відпочинку. Всі роди популярного в ЗДА спорту будуть демонстровані живими особами. Поважне число відповідно вишколених осіб у віці від 20 до 35 років даватимуть відвідувачам пояснення. Понад триста американських компаній дають на виставку свої вироби, які, однак, згідно з окремою клявзулею, доданою до угоди щодо виставки, заборонено буде продавати.

Майже в той самий час відбуватиметься в Ню Йорку совєтська виставка. Отже, шанси на взаємну „пропаґанду" будуть по обидвох сторонах великі. З тією різницею, що совєтське „вікно" у вільний світ, очевидно, мало кому з американців заімпонує. На думку деяких журналістів, одна й друга виставки будуть своєрідною „конференцією на вершинах", але не голів держав, а, з одного боку, американського народу, а з другого тих „щасливців", що виступають, як репрезентанти народів СССР. Майбутнє покаже, хто збере політичний капітал з цього міждержавного „базару" — ЗДА чи мистецць від нечистої гри, Совєтський Союз.

І. Л.

НОВА СИТУАЦІЯ

Париж. — Щоб не казати про новий режим у Франції, а все ж V Республіка може похвалитися коли не досягненнями, то певними змінами на краще.

Передусім слід згадати стабілізацію валюти. Вперше після війни доляр на чорному ринку, якщо про такий тепер взагалі можна говорити, коштує на 2 франки менше від офіційної ціни. Довір'я до французької валюти викликає репатріяцію захованих закордоном капіталів, золото виходить з панчіх та сейфів і йде в інвестиції, в оборот. Це дозволяє міністрові фінансів говорити не лише про сплату боргів, але й про відмову від дальших американських кредитів. У Вашинґтоні й Ню Йорку Піне говорив про інвестиції американського капіталу у Франції, а не про позики, як це було досі.

Ризикована девальвація з осени минулого року таки дала свої наслідки. Франк на міжнародній біржі є вже сьогодні рівноправним партнером, а експорт зростає до такої міри, що ось-ось зрівноважить імпорт. А це мрія кожної здорової економічної системи. Правда, до повної рівноваги ще далеко, бо при збільшенні експорту є ще певне зменшення імпорту, а остаточна мета — збільшення продукції — вимагатиме такого збільшення експорту, яке покрило б кошти імпорту в підвищених розмірах.

Все це осягнено дошкульними обмеженнями внутрішнього споживання. Для валюти, докладніше кажучи — для девізової господарки це добре, але експорт не міг зрости настільки, щоб при обмеженні внутрішнього споживання довести до зросту продукції й модернізації промисловости. Та уряд це бачить і, наприклад, автомобільна індустрія незабаром матиме змогу знову заповнювати внутрішній ринок: передбачено обниження податків на автомашини, відновлення кредиту для закупу автомашин, навіть символічне зменшення ціни на ґазоліну (яку у Франції звуть „есенцією").

Обнаження внутрішнього споживання було таке, що промисловість не може тепер збути всього шляхом експорту. Тому помітне певне сповільнення продукції, отже — протилежне тому, чого хотів би уряд в обличчі вже недалекої вільної конкуренції в рамах европейської господарської спільноти. В результаті помічається певна стаґнація, незначний зріст безробіття, зокрема так званого часткового (коли робітники працюють не повну кількість годин).

Але за рік ніхто не зробить чуда, коли країна в своїй господарській системі відстає на 50 років і тримається конструкції, побудованої за часів наявности колоній, яких нема. Адже Франція втратила Тунісію, Марокко й Індокитай. А крім того втратила вона величезні капітали, вкладені на початку цього століття в Московській імперії, в Юґославії, Болгарії, Польщі та Румунії.

Чуда сподівалися лише наївні. Але майже чудом є те, що за один рік V Республіка відчинила собі двері до майбутньої здорової економіки.

Сьогодні, крім воєнних видатків в Альжирі, держава мусить робити величезні видатки, які допомогли б у політичній розв'язці альжирського питання, без признання цій території незалежности. Коли б признати самостійність Альжиру, то напевно треба було б забрати звідти понад мільйон французів і втратити величезні інвестиції.

Найперше треба дати населенню працю. Це вимагає астрономічного числа мільйонів франків на інвестиції. А при тому треба дати соціяльне забезпечення, допомогу родинам, школи і т. п. Тут також треба признати, що як би не було Франції важко, але вона рішила в цьому напрямку бодай щось робити.

Ніхто не твердить, що вибрані в Альжирі посли, сенатори, муніципальні радники й низові адміністратори справді й повністю репрезентують його населення. Але вони є, і вони за страх чи за совість стоять за Францію. Яке б мале не було їхнє значення, а все ж воно є. Є бодай якась частина населення, що зацікавлена в приналежності Альжиру до Франції. А в усякій боротьбі найменший союзник має значення.

Тому уряд рішив продовжувати дотеперішню політику, вважаючи, що при послідовному її проведенні, нехай і не швидко, а таки вдасться заспокоїти Альжир. Вибрані посли вважають, що вони є репртезентантами альжирського населення, і домагаються, щоб уряд робив з ними „решту", про яку говорив де Ґоль. Та сам де Ґоль цього не робить.

Але уряд вважає, що при дальшому урівноправнюванні альжирців, коли вони переконаються, що французька держава є для них матір'ю, а не мачухою, опінія раніше чи пізніше обернеться в користь Франції. Підтримує ці надії факт, що у військовій ділянці французи нотують певні успіхи. Вони вже навчилися вести партизанську війну і виявляють ініціятиву. В багатьох випадках повстанці змушені до оборони. Загорожі на кордонах Тунісії й Марокко зменшили доставу зброї, а головне амуніції повстанцям.

Стабільний уряд має змогу продовжувати послідовну протипартизанську акцію протягом років. І він на цю послідовність покладає великі надії, не забуваючи при тому, що розв'язка лежить також в площині задоволення потреб населення.

Не можна виключити, що французи за рік чи за два зліквідують повстанчі відділи. У мирних обставинах, при обмеженій території, при недалеких базах постачання і при наявності коло 15 відс. европейського населення та якогось відсотку прихильників серед мусульманського населення — можна партизанку зліквідувати. Але ліквідація збройного спротиву — це не ліквідація проблеми.

Знаємо по собі, що, наприклад, в умовинах польської окупації українська партизанка взагалі була неможлива, але які ж великі наслідки дало підпілля. Знаємо, що навіть у совєтській системі підпілля не вмирає й сьогодні. Отже, залишається вияснити: чи альжирська проблема є національною, як кажуть альжирці й багато поза ними, чи не є національною проблемою, як кажуть французи.

Від відповіді на це питання залежить відповідь на питання — чи вдасться заспокоїти Альжир, не давши йому самостійности. На це питання повинні відповідати альжирці, а не ми. Становище альжирського підпілля в кожному разі погіршало, бо зменшилась допомога з-за кордону. Престиж де Ґоля підірвав альжирському підпіллю ту моральну підтримку, яку воно мало на міжнародному форумі. Сьогодні ніхто з союзників Франції за Альжир на неї вже не натискає. Союзникам альжирців довга допомога починає бути заважкою.

Щойно тепер для альжирського підпілля приходить іспит організації і — що найголовніше — іспит національної свідомости.

О. Д-вич

Д-р Роман Миколаєвич

РУХ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В останніх днях появилися в „Свободі" (число 94 з 16 травня) перші частинні висліди перепису населення СССР з січня 1959 р. і дискусійна стаття на цю тему за підписом О. Р. в числі 101 з 27 травня. Щоб усунути деякі неясності, які насуваються при розгляданні тих даних, хочу подати свої завваги.

При оцінці вислідів перепису, а саме, щоб відповісти на питання, чи був приріст населення чи втрата і яка, потрібне порівняння даних з різних років. Тому то в опублікованих даних цьогорічного перепису в деяких випадках наведено дані з попереднього перепису, що відбувся в СССР у січні 1939 р., отже 20 років тому. Західньо-українські землі належали тоді ще до Польщі і на їхніх теренах перепис був переведений на 8 років скорше, в 1931 році. Щоб мати порівняльні дані для всіх земель, які входять тепер в склад Української ССР, для року 1939-го висліди перепису з р. 1931-го на західньо-українських землях перечислено, додаючи до них відповідний приріст за ту 8-літню різницю в часі і в такий спосіб одержано приблизні дані для 1939 року. Такі перечислення не можуть бути точні, і тому їх висліди подається в заокруглених числах.

Всякі статистичні річники звичайно подають числа з останнього перепису або перечислені дані, і дуже часто буває, що з року в рік повторюють їх. Так було й з совєтськими статистичними збірниками, які повторювали більш-менш однакові числа, а саме висліди перепису з 1939 року. Інша річ, що треба завжди подавати завваги, до якого року вони відносяться. Тому то числа, що подають населення областей України (подані за совєтськими джерелами в „Свободі" ч. 101) з року 1950 і 1954, повторюються, а зміни, подані лише тоді, коли в міжчасі заходили зміни границь областей.

Отже, для порівняння маємо дані двох переписів, роблених у 20-літньому відступі часу: з років 1939 і 1959.

З того порівняння виходить, що в тому часі найбільші втрати в населенні мали західньо-українські землі: Дрогобицька область — втрат 29.4%, Тернопільська — 27.5%, Станиславівська — 26.8%, Волинська — 25.8%, Рівенська — 22.7. Дещо менші втрати виказує Сумська область — 16.0%, Львівська — 15.5, Чернівецька — 13.8, Чернігівська — 13.7, Житомирська — 10.9, Вінницька — 10.8, Хмельницька (Проскурівська) — 10.9, і Полтавська — 9.4. Це є області переважно рільничого характеру, північної і західньої частини України, з мало розвиненим промислом. Південні і східні області з сильно розбудованим промислом, зазнали дуже малого зменшення населення або навіть збільшення. Сильне збільшення виявляє Миколаївська область — 69%, Сталінська — 42.2%, Київська — 17.5%, Луганська — 17%, Дніпропетровська — 12.8%, Одеська — 12.7%. Із західньо-українських областей одинока Закарпатська виявляє зріст на 2.6%.

Назагал ціла Українська ССР виказала невелике збільшення населення на 3.5%. За 20-літній період зріст населення повинен бути принаймене 20%, отже остаточно виходить все таки втрата на яких 17% для цілої Української ССР.

Коли взяти під увагу західньо-українські землі, тобто області Галичини і Волині, то втрати, виявлені переписами, становлять коло 25%, і то не зважаючи на те, що від часу закінчення воєнних дій минуло вже 15 років.

У часі між тими двома останніми переписами припадає друга світова війна, яка в значній мірі спричинилася до тих втрат, але не зовсім.

Коли взяти для порівняння втрати, спричинені першою світовою війною, то побачимо, що вони були значно менші. Тоді на терені Тернопільщини, тобто західнього (галицького) Поділля, де воєнний фронт найдовше продержався, і були найбільші втрати: населення зменшилося на 11% на основі переписів 1910 і 1921 рр. В другому десятилітті по війні (1921 до 1931) ті втрати були вже вповні вирівняні.

З того ясно виходить, що друга світова війна, тобто самі воєнні дії не могли спричинити таких великих втрат, яких ми зазнали в тому часі і пізніше. Втрати внаслідок воєнних дій могли становити 10 до 12%, а ще раз стільки, а в деяких теренах, як, наприклад, у західній Україні, вдвоє стільки втрат було внаслідок винищувальних акцій і вивозів (як це слушно завважує п. О. Р. у своїй статті). З другого боку, бачимо, що далекосхідні простори Сибіру, Казахстан і Киргизія виказують дуже великий приріст, що доходить до 70%. Такий приріст протягом 20 років можливий лише при великому доплиі поселенців, а властиво засланців, з заходу.

Подано також кількість населення більших міст. Майже всі вони (крім трьох) виявляють збільшення числа мешканців. Під час війни міста мали назагал більші втрати, як сільські райони. Пояснюється це різними причинами: У містах був великий відсоток жидівського населення, яке зникло майже зовсім. Там було багато напливового елементу, не зв'язаного з тереном — різні урядовці і службовці державних установ, військовики, поліцаї, які вибули так само легко, як і прибули. У великих містах були труднощі з прохарчуванням, населення голодува-

(Закінчення на стор. 4)

Теодор Мацьків

ДВІ ПРОПАМ'ЯТНІ ДАТИ З ІСТОРІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ГІМНАЗІЇ У ЛЬВОВІ

(1)

Найбільш шанованим та любленим професором так серед учительского збору, як і серед учнів був катехит о. проф. Теофіль Горникевич, колишній учень Академічної Гімназії. О. проф. Горникевич був у такій мірі строгий та вимогливий, як і добрий та вирозумілий педагог, а це, на мою думку, ідеальний тип учителя.

Навчаючи релігії отець проф. Горникевич рівночасно старався защепити у серцях своїх учнів любов до Греко-Католицької Церкви. Отець проф. Горникевич мав чорну, гарну бороду, що надавала йому характеристичного орієнтального вигляду. По приході большевиків він переїхав з родиною до Відня, де далі продовжував учити в австрійській гімназії. Недавно о. проф. Горникевич помер у Відні.

Господарем чи пак опікуном нашої кляси був д-р Іван Любомирович, професор клясичної філології, автор великої латинської граматики. Вчив у 7 і 8 клясах латини і греки. Як професор вимагав не тільки знання граматики, але предусім розуміння та відчуття духу клясичної літератури. Пригадую собі, як одного разу дав вивчити напам'ять початок апології Платона. Котрийсь з товаришів впав на добру думку і написав латинкою цей вступ на таблиці. На здивування нашого професора, всі, дивлячися цим разом „просто", гладко відповідали. Десь під кінець лекції д-р Любомирович, бажаючи написати на таблиці нове слово, побачив той текст. Ми думали, що він нас висварить, але він розсміявся і заявив дижурному, що той буде відповідати, якщо на майбутнє таблиця не буде „чиста". Д-р Любомирович старався переводити в життя знаний принцип Гелія: „Кожному дати те, що йому належиться". В 1944 р. він виїхав на еміґрацію і тепер перебуває у Буенос Айресі, в Арґентині.

Української мови вчив нас проф. Мирон Федусевич. Був це тип модерного вчителя, який старався вчити так, щоб учні самі доходили до висновків. Під його проводом учень вже на гімназійній лавці заправлявся до джерельних студій. Проф. Федусевич, завжди елеґантно і з добрим смаком убраний, старався нам защепити почуття естетики. Тепер перебуває він в Австралії.

Польської мови вчив нас д-р Генрик Бальк, якого учні чомусь називали „Шляхетни Геньо". Д-р Бальк був теж типом модерного вчителя, любив вести в клясі дискусії, але рівночасно був дуже вимогливий. Будучи жидівського походження, він не вмішувався у внутрішні справи гімназійного життя, цікавився українською літературою і був настільки ввічливий, що на матуральних свідоцтвах підписувався по-українськи. Д-р Бальк був знаним літератом і друкував свої твори в журналах лівих поглядів. З приходом німців, щоб не згинути з рук гестапівців, поповнив самогубство.

Німецької мови вчив нас проф. Станислав Кулачковський, який багато від нас вимагав, і часом треба було приходити в суботу по полудні, щоб здавати німецьку лектуру. На годині був строгий, поза годиною жартівливий і веселий.

Історії вчив проф. д-р Адріян Копистянський, бувший доцент Петербурзького університету, автор „Історії Руси". Проф. Копистянський знав знаменито свій предмет і відзначався небуденним талантом підагога. Він був поважним кандидатом на катедру історії у Львові, одначе остаточно цю катедру одержав поляк, проф. Чеслав Ганке. Я ніколи не бачив в руках проф. Копистянського ніякого підручника, він завжди викладав з пам'яті, а слухати його викладів з всесвітньої історії належало до правдивої приємности. Навіть такі учні, які не любили історії, не тільки з захопленням слухали його лекції, але й робили записки. Тож не диво, що з історії ніхто в клясі не мав двійки. Як правдивий історик, він мало звертав уваги на дати та імена, але старався дати огляд розвитку історичних подій та логічний між ними зв'язок, подаючи при тому джерела, які заохочували читати та студіювати. Хоч він не брав активної участи в українському житті, проте був дуже шанований серед учительського збору і серед учнів. У січні 1938 р. проф. Копистянський захворів і незадовго після того помер. Його смерть викликала правдивий жаль в Академічній Гімназії.

По смерті проф. Копистянського, кураторія прислала нам поляка, майора Францішка Оліпру, професора історії в кадетській школі. До нас осьмаків, в початках ставився він прихильно, не „палив", бо мав трохи „страху", але коли вже убувся, то з приємністю сипав двійки наліво й направо. Учні його не любили. З приходом большевиків до Академічної Гімназії вже не зголосився.

Проф. Володимир Білинський учив нас у 7-ій клясі фізики, а у 8-ій математики. Як професор знав свій предмет, а ще краще вмів його навчити. Проф. Білинський був добрий і вирозумілий, але при тому строгий і вимогливий. Назагал учні до його предмету таки добре приготовлялися, і, немацо говорити, боялися його. Зате проф. Білинський був добрим опікуном, і кожна кляса хотіла його у себе мати. Проф. Білинський любив театральне мистецтво і був також опікуном театрального гуртка, якому посвячував багато часу. Окрім цього був він завзятим туристом, мисливцем і їздив на мотоциклі. Що сталося з ним в часі війни, мені невідомо.

У 8-ій клясі дістали ми нового професора фізики, інж. д-ра Дмитра Процева, який студіював у Празі та Берліні, а нострифікував диплом у Познані. Він знав свій предмет знаменито, але, на жаль, не міг своїх знань передати учням. Не маючи досвіду, поводився з учнями як з собі рівними, внаслідок чого в клясі звичайно був неспокій.

Пропедевтики філософії вчив нас абсольвент Академічної Гімназії, проф. Йосафат Назар, високоцінений клясичний філолог. Спокійної, поблажливої вдачі, він ніколи не підносив у клясі голосу і ніколи не гнівався. Всі його любили й шанували. Пригадую собі, коли я, будучи абітурієнтом, щось переглядав з Лівія, проф. Назар, якого я не запримітив, поздоровив мене першого. Мені було неприємно, одначе він, ніби нічого не сталося, запитав, в чому я маю трудність, переклав відповідне місце, пояснив і дав вказівки, як відповідати при матурі. Я подякував, а він, усміхаючись, пішов далі. Під час війни проф. Назар був директором української гімназії в Волехові, і це була направду для мене приємність, коли я зміг його там відвідати.

Олег Лисяк

ВЕСНЯНА ІНСПЕКЦІЯ

Якось, вже чи не п'ять років тому, їдучи з Боффало до Филаделфії, ми з своїм партнером пристанули десь в околиці Порт Джервіс.

— Слухайте, а може ви хочете побачити цю оселю, що її купив УНСоюз?" — запитав мій товариш подорожі, якого ще в Дивізії називали „Рудзьо" або „Професор". Тому, що професорів треба слухати, я послухав „Рудзя", і ми скрутили в бік по 209-ці. Хоч, великого зацікавлення для цієї нової оселі я не мав.

Наше авто видряпалося на гору, походили ми трохи під деревами коло головного будинку, випили пива при барі, де кілька старших людей дудлило цей сам напій, я сказав „Ну, щож поїдем?", і ми сіли та й поїхали. А по дорозі я тлумачив „Професорові":

„Бачите, Рудзю, тут на двоє бабка ворожила. Або вони щось з того зроблять — або..."

Минуло з того часу пару років. Чи є потреба розповідати, що в міжчасі зробилося з „Союзівки", що стала місцем зустрічі Сходу і Заходу Америки, місцем зустрічі „старих" і „нових", „клаптиком України на американській землі", місцем де „можна побувати в Україні без пашпорту", як сказав мій один американський приятель... Мені приємно стає, коли подумаю, що трохи до цього діла доклали рук і ми, члени „Карпатського Лещетарського Клюбу" й ентузіясти „Веселого Львова" і вся велика громада тих, для яких „Союзівка" стала невідкличною частиною літньої програми.

Тож нема дива, що коли приходить весна в повній силі і вже не лише „зі стріх вода капле", але вже таки добре пригріває на „давнтавнах", в суботу, авто само, неначе навчений кінь, котиться в дорогу по 611-ці з Филаделфії в напрямі на Порт Джервіс, звідки я кілька років тому випадково скрутив на „Союзівку".

А ще, передтим увечері задзвонив телефон. Дзвонить Квас. Хто не знає Кваса? Ясна справа, йде про Володимира Кваса, адміністратора „Союзівки". Чого хотів він? „Приїдьте трохи до нас — ще нікого нема, ми лише тут працюємо, готуємося до сезону, є Данило... (Пощо питаєте: який Данило? Ясно, Данило Слободян, менаджер „Союзівки").

„Приїдьте", — говорив далі Квас — „побалакаєм, походите з „Чемним" по лісі („Чемний" це найпопулярніщий собака Америки, майже такий відомий як „Лєслі", зрештою цієї самої породи, улюбленець всіх гостей і споживач „айс-кріму", найкращий кумпан до мандрівок по лісі, побачите, що в нас нового... Ну, приїдете?"

— Побачу, відповів я. „Властиво, я мав їхати на політичну конференцію..." Але на політику завжди буде ще час, восени і взимі..."

А ранком, як сказано, ми вже віхали 611-кою в напрямі на Порт Джервіс, а потім 209-кою на Кергонксон, містечко, яке, як всім відомо, є передмістям „Союзівки".

Гори зазеленіли, як у нас на Підгір'ї, потоки шумлять аж мило, придорожні готелі ще порожні, на краях лісів ростуть і пахнуть фіялки і різна інша барвна і запашна фльора, пташки цьвірінькають, хай вибачають політики. Найвище, буде на конференції одним не-політиком менше.

А тут вже написи: „Юкреініен Нешенел Естейт", авто сунеться через стрімкі лісові доріжки, ще один закрут і вже видно. Вона — „Союзівка".

Зеленіє трава на футбольному грищі, де незабаром має відбутися турнір юньйорів і чорніє асфальт тенісових кортів, де вже вчетверте відбудеться цього року тенісовий турнір КЛК за нагороду УНСоюзу. Там далі біліють стіни „Веселки", де минулого року відродився „Веселий Львів...

А на „Союзівці" кипить робота. Шугає своїм „троком" Данило Слободян, щось прикручує Берізка, малюють, цементують, прибивають...

Поширюють і модернізують вхід до „Гостинниці", перебудовують головний голл, будують фонтанну і водограй перед головним входом, вставляють нові алюмінійові двері нові сходи, новий колосальний холодільник, що коштував скількись там тисяч, нове це — і нове те...

Про все це розповідає головний менаджер „Союзівки", Данило Слободян, незмінно прихильний і терпеливий. Скільки коштував новий килим на долівку відновленого голлу, як вони сварилися з Квасом про барву стін в голлі, про все розкаже Данило...

Оглядаємо новий кам'яний хідник з „Веселки", далі дерев'яний місток збудований союзівковими архітектами (Мирон Лепкалюк має конкурентів на „Союзівці") оглядаю всі поновлення, сам виеварююся з Квасом за новий годинник („Всім подобається, лише вам ні!") і — взагалі оглядаю відновлену „Союзівку".

„Чемний", ясна річ, прийшов привітатися. Мандруємо трохи з ним, трохи без нього, і на жаль, не було його тоді, коли на головній алеї показався автентичний — лис. Ішов прямо до „Гостинниці", може на вечерю? Побачивши нас, по надумі змінив напрям на тенісові корти.

А тут западає вже ніч. Чудова весняна ніч серед гір. З далекого шляху блимають світла авт, чорніють на тлі неба силюети гір. На „Союзівці" настає тиша.

Ранком вже знов рух. Є вже д-р Падох, який приїхав вночі з якихось зборів, мав час передріматися, одягнути пластовий однострій і вже пігнав з Данилом на „Свято Весни", а потім знову переодягнеться на цивіля і поїде на якесь свячене... Цей чоловік має енергію..!

Приїжджає і головний Касир Союзу, Р. Слободян з дружиною, привіз квіти з свого городу, посадити на „Союзівці", ще кількоро вчасних гостей. Оглядаємо, рвемо бузок і нарцизи, пересварюємося з „рабінами", що підскакують на галузках — (так, якби знали, що їх ніхто не стрілятиме), оглядаємо з Квасом все, що зроблене, і обговорюємо, що буде зроблене на другий рік.

— Рік тому — кажу, — говорив я тут з моїм другом, д-ром Ахіллем Хрептовським, що живе тепер в Шикаго. „Чому ви так мало пишете про „Союзівку" — питав він. Та ж ми там замало знаємо про неї. Пишіть більше, хай люди їдуть. Тут я стрінув більше людей з цілої Америки, ніж за попередніх десять років...

— Цього року, д-р Хрептовський замовив уже кімнату на цілий місяць, — підсміхається Квас.

Вечером сунемо в довгому шнурові авт з гір Поконос шляхом на Филаделфію. Можна було виїхати раніше, але хто хоче виїжджати з чудових гір? Хто хоче покидати краєвиди, що просяться на полотно мистця?

Знаю, що не один раз зроблю цю саму дорогу цього року. Шлях на „Союзівку". Відновлену, а проте таку саму, „нашу" „Союзівку".

А політика? Ну що ж, на політику почекаємо до осени!

„ГОМІН УКРАЇНИ"...

(Закінчення зі стор. 1-шої)

ян Духнич. Хором і оркестрою диригує Іван Задорожний, а інсценізацію режисерує Степан Крижанівський.

Хористи, як, очевидно, і танцюристи та учасники інсценізації, виступлять усі в національних костюмах, що їх приготовили п-ні і п. Бражники, які також займаються характеризацією осіб для інсценізації. Мистецьким керівником імпрези є Ольга Дмитрів, а всю організаційну і адміністраційну працю очолює Йосип Лисогір, заступник головного предсідника УНС та голова Метрополітального Окружного Комітету Відділів УНС. Він також відкриє імпрезу коротким вступним словом, а одиноку коротку промову українською мовою виголосить головний предсідник УНС Дмитро Галичин.

Два дні проб на Союзівці дали усім учасникам, як і керівникам імпрези нагоду вдосконалити свою вже практично завершену підготову до цієї небуденної імпрези, що має всі дані на те, щоб стати репрезентативною українською культурною імпрезою року. Для американсько-української громади це має першорядне значення ще й з уваги на те, що саме тепер ворог української нації та її культури намагається підступно компромітувати її, включаючи її в „російські фестивалі", як це тепер голосять розліплені по всіх усюдах Ню Йорку афіші. Згідно з передбачуваннями, як і з уваги на виступи під час імпрези двох високих державних достойників, на імпрезі будуть приявні також американські гості і їй з увагою приглядати та прислухуватиметься американська публічна опінія. Організатори імпрези роблять усе можливе, щоб якнайкраще вив'язатись із перебраного завдання. Популярність імпрези в громаді, як і передпродаж білетів вступу вказує, що зі свого обов'язку вив'яжеться так само і велика метрополітальна українська громада, заповнивши до останнього місця велику залю імпрези.

М. О. Ветухів похований...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

редила панахида при домовині Покійного в похоронному заведенні Петра Яреми в Ню Йорку в суботу, 13-го червня. Панахиду відправив, в співслуженні численного духовенства, всч. о. мітрат Л. Весоловський, виголосивши опісля відповідну проповідь. Опісля промовляли: президент Української Народної Республіки в екзилі д-р Степан Витвицький, який взяв участь також і в похоронах в неділю, а дальше: голова Української Національної Ради Іван Багряний, представник Американського Комітету Визволення д-р Пеннар, заступник президента УВАН проф. Дам'ян Горняткевич, д-р Роман Осінчук від Наукового Т-ва ім. Шевченка, проф. Адамович від білорусів та Американського Інституту в Мюнхені, проф. Микола Шлемкевич, Григорій Костюк від Об'єднання Письменників „Слово", проф. Ол. Архімович від УТГІ та Семен Чалишів від Фундації Академії та від земляків з Харкова, згадуючи, між іншим, що він брав участь також у похороні батька Покійного, відомого українського педагога, етнографа і мовознавця Олекси Васильовича Ветухова. У панахиді, як і в похоронах в неділю взяли участь сотні осіб усіх територіяльних походжень, віровизнань і політичних переконань, що їх сміло можна вважати представниками справді Соборної України, що цілком зрозуміле, бо й найбільшою турботою Покійного, крім його професійної праці, була саме соборність не тільки українських земель, але й української душі і думки, що він яскраво виявив хоч би тим, що від 1950-го року у кожні роковини Соборности 22-го січня вже традиційно надсилав до „Свободи" відповідну статтю на тему соборности. У надгробних промовах, як і в приватних розмовах після панахиди і похоронів однодушно стверджувано, що смерть сл. п. проф. д-ра Михайла О. Ветухова є тимбільшою втратою, що Покійний належав до тих рідкісних одиниць, яких справді важко заступити.

† Дружина, Донька, Внуки і Правнуки, з глибоким сумом повідомляють, що в неділю 14 червня 1959 року, на 82-му році життя, помер

Петро Якович СТАНІСЛАВСЬКИЙ

Похорони відбудуться у вівторок дня 16-го червня 1959 р. о год. 10-ій ранку з похоронного заведення Петра Яреми в Ню Йорку.

В. Й. П.!

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК у США

†

з глибоким смутком повідомляє, що в неділю, дня 14-го червня 1959 року, на 82-му році життя помер

Петро Якович СТАНІСЛАВСЬКИЙ

член Правничої Секції УВАН у США

довголітній юрисконсультант центральних українських кооперативних установ у Харкові і громадсько-кооперативний діяч

Родині Покійного висловлює глибоке співчуття

УПРАВА УВАН у США

● Французький прем'єр Мішель Дебре загрозив трьом робітничим спілкам, що коли вони розпочнуть заповіджений на найближчий вівторок страйк, уряд змобілізує залізниці, себто покличе залізничників до військової служби. Залізничники домагаються 11% підвишки винагороди. Робітничі керівники заявили після наради з Дебре, що вони не відкличуть страйку.

†

Проф. МИХАЙЛО ВЕТУХІВ

дійсний член НТШ спочив у Бозі дня 11-го червня 1959 року.

ВІЧНАЯ ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

ГОЛОВНА РАДА НТШ й УПРАВА НТШ в ЗДА

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ в НЮ ЙОРКУ

†

глибоко зворушений передчасною смертю

проф. Михайла Олексійовича ВЕТУХОВА

Президента Української Вільної Академії Наук в Америці, і висловлює своє глибоке співчуття Членам УВАН та Родині Покійного.

ПРЕЗИДІЯ ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „СЛОВО"

висловлює свій тяжкий сум з приводу смерти Президента УВАН,

проф. М. О. ВЕТУХОВА

і складає своє глибоке співчуття Родині Небіжчика.

ІВАН КРИЛОВ з Дружиною, Донею і Зятем висловлюють своє глибоке співчуття, з приводу передчасної смерти,

проф. Михайла Олексійовича ВЕТУХОВА

Дружині НАТАЛІЇ ВОЛОДИМИРОВНІ, доні ЛАДІ та зятеві ЯРОСЛАВОВІ.

Враження з Українського Дня на Оселі ім. О. Ольжича

Коли я вперше стрінув пропагандивний листок з Оселі ім. Ольжича, на якій знаходилися фотознімки палатки, гір, лісів, потока та розлогих піль, які обнимають простір коло 347 акрів, то подумав, що то щось для мене, і очікував нагоди, щоб туди дістатися. Я довго не чекав, бо оголошено „Перший Український День" на тій Оселі при кінці травня (30 і 31), і я в суботу раненько був в автобусі, який їхав до Оселі. Виїздили з Мангетану, то є центру Ню Йорку, який мене не інтересував, бо вже зумів його пізнати. Я цікавився передмістями та подальшими околицями, щоб належно порівняти їх з рідними сторонами та Полуд. Америкою, звідки недавно прибув.

Перед нашими очима простягався ліс фабричних комінів, десятки прерізних мостів, і надземні трамвайові лінії робили незатне враження, чого я не бачив у своїй довгій, попередній скитальщині. Чим дальше віддалявся я від Ню Йорку, тим більше видніло було піль, гарно побудованих домів і віль, які часом нагадували рідні сторони. Прегарно побудовані автостради, є вершком американської цивілізації і тяжко знайти їх в інших країнах. По 3-годинній їзді ми в містечку, Лігайтоні, де треба було скрутити наліво, по одній із бічних вуличок, слідкуючи за напрямком синьо - жовтих хоруговок, ми в'їхали на височину, окружену по обох сторонах високими хребтами гір. Ми на Оселі. „Це наше, ми купили цей закуток від одного гірничого потентата на виховування наших тідей" — поясняв мені радісно один добродій.

Красвид пречудовий. Наліво два басейни з чистою, прозорою водою, далі потік, а перед нами забудовання, на горбку видніла палатка, окружена гарним парком, довкруги простягалася весняна зелень піль, яку замикали два верхи гір, покриті листастим лісом. Однак усе життя Оселі зосереджувалося біля палатки, де Управа Оселі вітала прибулих гостей.

Я, новоприбулий до країни Вашингтона, почувався доволі осамітнений без знайомих, тому мило мені було стрінути д-ра Андрія Шекерика, доброго приятеля з шкільної лавки. „Як почуваєшся, Андрійку, на цій оселі" питаю. „Прекрасно" була відповідь. „Знаєш, друже, що гуцул без гори, як риба без води, не може жити, тільки нидіє, тратячи всяку енергію. Тут маю гір до схочу. Ось випливає вода з-під землі, неначе з-під Говерлі, і уже її використано до двох басейнів, щоб таборовики могли налюбуватися купанням у чистій воді. Подальше є потік, то побудуємо греблю, як колись робили над Черемошем для спускання дараб. На озері наші гості будуть плавати на човнах, як колись чубаті козаки по Чорному морю. Про ставок на рибу також не забудемо. В той спосіб старається полишити грядучому поколінню якусь пам'ятку, мініятюрну Гуцульщину. Ця оселя має центральне положення, бо в промірі 50 км. знаходиться 50 греко-католицьких і православних церков, 45 Відділів УНСоюзу, 35 Відділів УРСоюзів, 20 товариств „Провидіння" і багато інших інституцій". Вкінці мій співбесідник перейшов на історію кождої гори, яку вивчив прекрасно. „Ось та гора, що наліво, з другої сторони простягається американська Швайцарія, і називається по індійськи „Манґанг", по нашому сплячий медвідь. На ній відбувалася завзята боротьба, і американці там вперше застромили свій побідний прапор. А там..." але якийсь добродій не дав докінчити, бо настоював на приділення ліжка і п. Андрій тим так затурбувався, бо мав ліжок на кілька десятків гостей, а то прибуло кілька тисяч і тому мусів їхати до міста й купувати нові.

Оживлення на оселі було величезне. Двадцять і одна кандидатка на титул королевої розгорнули живу пропаґанду на свою користь, продаючи купони, льоси, тощо. Вечером відбулася гучна забава, де приґравала оркестра п. Гірняка, кульмінаційною точкою була 12 година, коли то забавове товарисвто з оплесками приняло до відома перемогу королевої з Рочестеру, панни Оксани Кривчук.

На другий день була неділя і побожні гості удалися до церков у поблизькій місцевості та любувалися красвидами гірських околиць Пенсилвенії. У міжчасі гостей прибувало чимраз більше, так що площа перед палаткою була забита автомобілями і виглядала як військовий табір. Був гарний, весняний день, сонце освічувало своїми золотистими проміннями всю оселю і прибулих, а свіжий воздух її прохолоджував. Концерт відбувся на вільному повітрі, де прегарно вив'язався хор „Кобзар" з Филаделфії, під проводом д-ра Антона Рудницького і танцювальна група п-і Грабович. На свято прибув посадник міста Лігайтона, п. Бізель, висказував свою радість із свята безперервними словами „бютифул". З недалекого Пальмертону прибула п-і Чаплинська, з синами і дочками, і оповіла присутнім, що вона, хоч дуже давно приїхала до Америки з села Турки, біля Коломиї, то не тільки сама не забула своєї рідньої мови і звичаїв, але і дітей своїх виховала на добрих українських патріотів, а її син адв. Чаплинський цілим серцем полюбив оселю.

На свято прибули свояки, знайомі з околиці, де мали нагоду наговоритися а також не обійшлося без палких, політичних дискусій. Подалі зібралась групка б. вояків 1-шої Дивізії Української Армії, або загально званих „дивізійників", де можна було бачити представників двох поколінь, старшого і молодшого, які живо дискутували над тим, щоб знайти якусь спільну мову, подібно, як то було на фронті, в обличчі ворога і створити на еміграції одну сильну і могучу військову організацію, а не „вічно" розколюватися, і тим дати примір грядучому поколінню, щоб воно колись не повторяло за Гетьманом Іваном Мазепою:

„Чрез незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали".

С. Федюк

Пам'яті о. Андрія Труха — січового стрільця й ченця

Неначе вчора це було. А це вже й літа минули. И не дігнати мені їх... Підгірське місто. Невелике, але й не мале. Але таке, щоб врізатися споминами про себе в серце. И тими споминами душу прикрасити. І хоч я пів світу звидів, й не одні дива бачив, океани переплив і аж в Канаді опинився — але серце чомусь рветься, й думка лине до Тебе, рідне місто! Тебе душа моя прагне, за тобою серце моє тужить, моє ти місто рідне!

Місто Стрий! Там молодість свою перевів. Там рожеві мрії мріяв! І хоч роки вже минули, а мережка тих мрій ще не перервалася. Як із клубка нитки снуються спомини про тебе.

В місті дві церкви. Не великі. Одна на Ланах — Благовіщенська. Друга на „Ріни". Місяць травень. Май, як у Стрию казали. Церков на „Ріни" у вінку цвитучих каштанів. Вечірний час. На маївку вже передзвонили. Сьома година. Церква повна людей. Паламар, Стефан Бігун, вже й в церкві газові лямпи позасвічував.

В лавках позасідали міщани. Вони, це корінь, це міць Стрия! Професори, священики, доктори приходили. Побули якийсь час і відходили. А на їхнє місце приходили інші. А вони, міщани, своїм потом вросли в цей стрийський ґрунт, у стрийську землю. Ці Мармуровичі, Пиці чи Кіжевські, які похвалитися можуть, що їхній предок був колись парохом Стрия. І ті інші зі Шумлянщини, Болота, Помірок. Або ті з Ланів - Рудницькі, Чабани, Держки, Зваричі, Дикуни. І хто їх усіх порахує...?

— Не знав, хто нині буде правити?

— Певно старий канонік. Вчора правив о. Петрушевич, позавчора о. Матковський, на каноніка нині певно колія, — говорять між собою міщани.

А з правого боку в передній лавці позасідали дяки. Старий дяк Березовський й інші. До них від часу до часу „доскакує" паламар Штефан Бігун, коли не має роботи, коли вже кадильницю роздув і отцеві подав.

А хто ж там ще біля дяків сидить? Той молодий юнак. З ясним, як льон волоссям. Із синіми, як незабудьки очима. Хіба від тих незабудьок, що там над потічком у рідному селі Гірньому ростуть, свою синяву ті очі юнака позичили...

При вході до церкви біля дверей стовпилися стрийські „студенти". Між ними і їхні професори. І одні й другі рам'я об рам'я стоять. Як діти, що до одної мами прийшли. До небесної Мами!

— Благословен Бог наш — дрижачим голосом починає о. канонік Сельський.

— Амінь — відповідають дяки. А за ними співає ціла церква.

І зачинається молебен. Не той короткий, теперішній, „модерний". Але той давній, старовинний, освячений традицією поколінь цілих — параклис! Батьки його співали. Їхні діди й прадіди. Покоління цілі. В тому параклисі Небесну Матінку молили.

— „Ко Богородиці притецім грішні і смиренні"... зачинали дяки.

А між їхніми голосами вирізнюється голос юнака з ясними як льон кучерями, з синіми як незабудьки очима. На ньому блюзка „мундирок" гімназійного учня — „студента", як у Стрию говорили. На ковнірі чотири золоті паски. Це ученик восьмої кляси гімназії.

І хто ж це той юнак? Це — Гриць Трух. Вдивлений у вівтар. В напрестольний образ Успенія Божої Матері. Він нікого не бачить. В молитовній він екстазі. И здається, що він не від світу цього.

— „Потщися, яко ізгибаєм. Аще бо не Ти предстала молящися за ни, кто би нас ізбавил от толиких бід..."? Поспішися й то скоро, о Небесна Ненько! Наш нарід гине й наша церков під тягарем многих бід і скорбіт. І ворог наш знущається над нами. Якщо Ти нам не поможеш, хто нам поможе!? А був тоді час, коли вже говорилося про можливість війни. Про розвал тюрми народів — Москви. І в душі юнака родилася думка. Зразу непевна. Опісля набирала сили. Кріпшала. І кристалізувалася в рішення:

— А таки піду! Як до чого прийде, мечем рідному народові послужу.

І коли в 1914 році родилося Українське Січове Стрілецтво, включився, одним із перших, в його ряди і Гриць Трух. Той юнак із синіми очима. І ясним як льон волоссям. Але серцем повним відваги й завзяття.

А Богослуження продовжується. Слідувало читання св. Євангелії. Після того вийшов на проповідницю золотоустий проповідник Стрия й цілого Підкарпаття гім. катихит, о. Юліян Дзерович. Іншими вечорами голосив проповідь другий катихит філії гімназії святець і праведник — о. Микола Галянт. Той сам, який під час другої світової війни й московської інвазії відкинув всі оферовані йому москалями почесті в церковній ієрархії. А мусів відкинути, бо вороги поставили йому ціну: виректися своєї віри й свого народу. Відкинув і згинув, розстріляний москалями 1945 року. Останніми його словами вже в обличчі смерти, перед дулами крісів, були слова: „Я є католик і українець". Про це докладно писав французький тижневик „Ля Круа" в Парижі, змальовуючи мартирологію нашої св. церкви.

Линули з уст проповідника слова в честь Марії. А молодий юнак цілий в слух перемінювався. Ні одного слова не пропускав. В душі юнака родилася друга думка-рішення. А якби так ще й рідній землі, її церкві й народові молитвою послужити, й принести в жертві ціле своє життя... — Так, якщо буду жити і з війни вернуся здоровий, в монастирські мури замкнуся. Молитвою буду народові служити. — А відправа йде далі.

— „За всіх молишися Благая прибігающих с вірою в державний твой покров..." І молилася ця Благая за того, що так щиро до Неї молився. І вимолила йому ласку, що міг Україні мечем послужити. Що міг перейти всі етапи стрілецького життя. І ще вимолила йому Пречиста, що міг Україні і хрестом і молитвою послужити. І ще пером. В монастирській келії, як чернець. Скільки „Богородице Діво" там у монастирській келії у небо в честь Пречистої злетіло, тільки Вона — Пречиста про це знає! А скільки статей та розвідок і книжок по наших журналах і часописах він розсіяв, ще не знаємо. Знати може колись будуть ті, які займуться збіранням письменницького дорібку Покійного.

І відійшов, Ти Друже, від нас якраз в місяці травні. Місяці Марії. Щоб там у засвітах перед престолом Божої Матері правити небесну маївку... Моли її, щоб Ти між дітьми України найшов багато своїх наслідників. Які мечем і молитвою рішилися б служити найвищим нашим ідеалам.

Я не міг взяти участи в Твойому останньому празнику тут на землі. Прийми, Дорогий Друже, цих кілька слів, як китицю незабудьок на Твою могилу. Могилу стрілецьку й чернечу. На Твою могилу далеко від рідної землі. Ми віримо всі, що Пречиста вимолить для Тебе ще й ту ласку, що вітер із Твойого ріднього Гірнього принесе Тобі тут на чужину, на Твою могилу, вістку з Рідньої Землі, що вона вже свобідна. Свобідна й вільна наша рідна церква. Свобідний й вільний наш нарід...

М. Р.

РУХ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

(Закінчення зі стор. 2)

ло, а тому всі, хто міг, виїздили на село.

Але по війні міста почали дуже скоро, значно скорше, як села, залюднюватися. Багато людей з села переходять до міста, шукаючи ліпших умовин прожитку. До західньо-українських міст понаїздило багато чужонаціонального елементу (тим разом із сходу на місце тих, що втекли на захід), урядовців і службовців надмірно роздутих і пересяклих бюрократичним духом установ.

З міст найбільшого спадку зазнало, за статистичними даними, населення Бердичева. Це місто було знане з того, що мало найбільший відсоток жидівського населення, а тому, мабуть, зазнало й найбільших втрат під час війни.

Для Тернополя число населення подано на 52 тисячі в 1959 р. і на 50 тисяч у 1939 році. Цілком певно, що то друге число — помилкове. Знаємо докладні дані з попередніх переписів, і на підставі їх та пересічного річного приросту населення виходить цілком недвозначно, що місто мало в 1939 р. 40 тисяч населення, а не 50. Не було також прилучено до нього жадних більших осель в тому часі. Коли прийняти те помилкове число так, як подане в совєтських джерелах, то виходить, що Тернопіль зріс за 20 років всього на 4%, тоді як в дійсності зріс він на 30 % (з 40 на 52 тисячі). Тому я думаю, що це попросту помилка, а не свідоме перекручення статистичних даних. Не було б сенсу змінювати числа так, щоб представляти менший зріст і тим самим гірші умовини розвитку міста, як це було насправді. Це показувало б, що Тернопіль за польських часів дуже скоро розвивався, а опісля майже зовсім перестав розвиватись. Можливо, що або в обчисленні помилилися на 10 тисяч, або число 50 тисяч, що відноситься до 1957 року, приписали 1939 рокові.

● **Представник американського уряду заявив,** що треба було відкинути пропозицію Фіделя Кастра, щоб ЗДА увесь цукор, якого потребуватиме їх населення в 1961 році купували тільки від Куби. ЗДА мусять купувати цукор також від Філіппін, Домініканської Республіки, Мехіко та інших держав.

● **У Мемфісі, Теннесі,** померла 106-річна Флора Вітт, яка з родиною перекралася була через фронт північної армії під час Громадянської війни. Її чоловік помер 1882 року, і вона вдовувала 77 років. Флора Вітт була свідком страшного землетрусу в Сан Франсіско у 1906 році. Її донька має 85 років.

ТАРЗАН, ч. 4274. Допомога згори.

THE SITUATION SEEMED HOPELESS, BUT TARZAN SEIZED AND LIFTED A STRUGGLING ANTAGONIST ABOVE HIS HEAD--

AND, AS THOUGH FROM A CATAPULT, HURLED HIM AT HIS ON-PRESSING FELLOWS!

THEN, IN THAT BRIEF MOMENT OF RESPITE, A VOICE CALLED. "UP HERE, M'SIEU! QUICKLY!"

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

Ситуація виглядала на безнадійну, але Тарзан вхопив і підніс вгору понад свою голову одного войовничого напасника.

І, немов би із катапульти, шпурнув ним на атакуючих його людей.

Після короткого відпочин-ку його закликав голос. — Швидко нагору, пане!